

I samme serie er udsendt:

DANSKE
ARBEJDERFORTÆLLINGER
fra Martin Andersen Nexø til Palle Lauring
Udvalgt af Orla Lundbo

—
DANSKE
BONDEFORTÆLLINGER
fra Steen Steensen Blicher til Martin A. Hansen
Udvalgt af Mogens Knudsen og Orla Lundbo

—
DANSKE
FISKERFORTÆLLINGER
Fra H. C. Andersen til William Heinesen
Udvalgt af Orla Lundbo

—
FOLKELIGE FORTÆLLERE
FRA DANMARK
Udvalgt af Mogens Knudsen og Orla Lundbo

—
MUNTRE FORTÆLLERE
FRA DANMARK
Udvalgt af Mogens Knudsen og Orla Lundbo

—
DANSKE FORTÆLLERE
FRA VOR TID
Udvalgt af Mogens Knudsen og Orla Lundbo

—
DANSK NATUR
SKILDRET AF DANSKE FORFATTERE
Redigeret af Aage Marcus

DANSKE SOLDATER *fortællinger*

UDVALGT AF ORLA LUNDBO

CARIT ANDERSENS FORLAG

KAI FRIIS MØLLER

Verdenskrigen på Amager

Det var med en følelse af inderlig lettelse, jeg den 6. august modtog en tilsigelse fra min lægdsforstander til næste morgen at give møde på ingeniørkasernen i Hellerup. Min militære løbebane havde hidtil været så beskeden, at jeg havde næret begrundet frygt for ikke at komme i betragtning under selv den mest omfattende mobilisering. På sessionen i sin tid havde jeg trukket så højt et nummer, at jeg under normale omstændigheder aldrig ville være blevet indkaldt. Dog, året før verdenskrigen – da alle regeringer, også den danske, med en lidt mystisk forudseenhed arrangerede ekstraordinært store manøvrer – fik man også brug for de høje numre af min årgang, der pludselig efter manøvrernes slutning blev indkaldt for under betegnelsen »arbejdssoldater« at rydde op efter de rigtige krigsmænd, pudse geværer, sætte nye læderremme i gamle tornystre og lignende. Dette foregik for mit vedkommende i barakkerne ved foden af Frederiksberg Slot og varede i 14 dage – hvormed jeg havde aftjent min værnepligt. Fra denne kortvarige soldatertjeneste, hvorunder jeg ikke lærte så meget som at håndtere en af de bøsser, jeg pudsede, har jeg trods alt to erindringer, der er omstrålet af en vis glorie. Den ene er mindet om en mørk augustnat, da jeg blev sat til at gå skildvagt fra to til fire på Roskilde Bakke uden for slotsporten, hyllet i en mægtig kappe af svært, rødt militærklæde, som flagrede romantisk om mig i natteblæsten, mens jeg støt vandrede frem og tilbage, vidende min bajonetprydede skyder, der i påkommende tilfælde ville have været ganske ufarlig for min modstander, medmindre den da var gået af ved en fejltagelse og således, at det ikke var mig, der blev ramt. Heldigvis søgte

ingen under min nattevagt at tiltvinge sig adgang til det smukke slot, hvis ve og vel man så letsindigt havde lagt i mine ukyndige hænder; således reddede jeg skinnet af at virke i et kald – og den dermed følgende tilfredshedsfølelse, der yderligere forhøjede min glæde ved at være alene med nattestilheden, med suset i Søndermarkens gamle kroner og med de store, drivende skyer, som blegt belyste af en spinkel måne lignede en eskadre af orlogsskibe, der i et hemmeligt ærinde står til søs med blændede lanterner.

Mit andet minde er af mere bastant natur. Det blev en dag nødvendigt for mig at bede om tilladelse til at gå til tandlægen. Det bevilgedes, dog måtte jeg ikke foretage denne ekspedition på egen hånd, men kun under opsyn af en korporal, sammen med hvem jeg da udgjorde *et kommando* ... Det blev mig foreskrevet, at jeg skulle gå bag ved ham i en vis nærmere angivet afstand, som jeg var yderst rede til at overholde, da jeg havde selskab nok i min tandpine. Imidlertid var vi ikke nået mange skridt ned ad Vesterbrogade, før min høje foresatte, kommando-føreren, viste sig fordomsfri nok til at give afkald på sin fremskudte plads i vort lille optog for i al beskedenhed at følges side om side med mig og indvie mig i sit private livs glæder og bekymringer. Hans militære charge syntes på ingen måde at være gået ham til hovedet; han bekendte åbenbart, at han skulle være glad den dag, han kunne smide »klunset« og igen træde ind i sin civile stilling som opvarter i St. Andreas-Ordenen – hvilket fromme navn efter forskellige vink, han lod falde, ikke synes at dække over hverken nogen klosterorden eller nogen afholdsloge. Da vor tvangsfrie march omsider havde ført os til tandlægens hus på Gl. Kongevej, foreslog min kelder-korporal, at han i stedet for at vente på mig i torturkammerets forgemak slog ventetiden ihjel i en nærmere angivet beværtning i Victoriagade, hvor jeg da til sin tid skulle støde til, så vi atter kunne formere et kommando. Jeg kom til at vente i nogen tid på tandlægen, og behandlingen trak også i

langdrag; da jeg fandt den beværtning, hvor min korporal havde bedet, var den sidste rest af militær værdighed skyllet af ham af så mange »omgange«. For at formå ham til at rejse sig måtte jeg gøre mig skyldig i den groveste insubordination, som dog ikke sårede ham, da han i øjeblikket havde drukket sin sidste rest af krigerære op og kun følte sig som en kelner, der har fridag. På gaden gav han sig til at synge så højt, at han var på nippet til at samle opløb, da det lykkedes mig at få ham op i en bil, hvor han øjeblikkelig faldt i søvn. Jeg lod af forsigtighedshensyn vognen holde et stykke fra Slotskroen, og på den lille strækning, vi da måtte tilbagelægge til fods, var jeg nødt til halvvejs at bære ham. Da vi stod foran målet, satte jeg ham hårdt fra mig, dog uden at slippe taget i hans arm, og formanede ham til, når vi nåede ind på gårdspladsen, da tilsyneladende at være anføreren for vor lille hærenhed. Ved den autoritative tone, jeg anslog, lykkedes det mig virkelig at ramme et eller andet punkt i hans underbevidsthed (som var al den bevidsthed, han havde tilbage), således at han uden at vække mindste opsigt slap forbi depoternes generalissimus, en oversergent af den gamle tykke, hvalrosskæggede slags, for hvem jeg endog ved et velrettet albuestød fik ham til at gøre en nærmest overdreven stram honnør, idet jeg med en ukorrekthed, der tog sig ud som klædelig ung iver i tjenesten, selv påtog mig at »melde« min hjemkomst. Ved denne lejlighed mente jeg at have åbenbaret sådanne anlæg både for kommando og strategi, at jeg turde håbe på at gøre mig fordelagtigt gældende i det militære liv, nu da jeg var indkaldt for alvor.

Jeg – og adskillige pæne borgerbørn med mig – mødte på kaseren i Hellerup allerede kl. 8 om morgenen. En sergent førte os ind i et depot for at ikklæde os – en investitur, der til vor forbløffelse viste sig at være rent symbolsk. Efter at have bemærket sig vore civile hatte og givet os en soldaterkasket i stedet,

nøjedes man i øvrigt med som uniform at udlevere os et armbind af noget lignende art som det, reservepostbudene vansires af, med ordre til at bære samme om højre arm. Vi var alle mødt i de beklædningsgenstande, vi havde fundet nærmest for hånden, da vækkeuret jog os op i utide, for nogles vedkommende blå jakke og hvide flonelsbenklæder, for andres sort jaket og laksko, for mit et sæt sart lysegråt sommertøj. Efter en bekymret rådslagning ude i kasernegården sendte vi en deputation ind til kvartermesteren med anmodning om tilladelse til at tage hjem efter nogle solidere klæder, siden vi ikke skulle opleve den ære at trække i kongens – men det blev os kategorisk forbudt. Først efter flere timers ventetid fik vi oplysning om vort bestemmelsessted: Kastrup, hvortil vi transporteredes i sporvognstog, som på grund af vort ureglementerede udseende vakte munter opsigt ved alle stoppesteder. Efter marchen fra linje 2's endestation til det østlige Amagers hovedstad belønnedes vi med indtil videre at få lov til at sidde på en grøftekant under påskud af, at endnu ikke alle de indkaldte arbejdssoldater var mødt – hvad der viste sig at være rigtigt nok, idet vi af og til i eftermiddagens løb forstærkedes med små sjak af fælledbisser, som kun ved politiets hjælp var blevet fremtryllet fra de kælderbeværtninger, hvor de fejrede en fugtig afsked med deres fuglefrie hverdagsliv. Disse nye troppekontingenters uniform var endnu luftigere end vor: bare bukser og åbentstående skjorte – med armbindet fæstet direkte på skjortearmet. Men i modsætning til os andre, der ikke havde smagt vådt eller tørt siden morgenkaffen, besad de en indre varme, som inspirerede dem til højkrøstet afsyngelse af den uofficielle honnørmarch:

*Her kommer de danske soldater –
Bommelom, bommelom, bommelombombom!
Her kommer de danske soldater –
Bommelommebommelommebommelom!*

At det ikke blot var af hensyn til disse forsinkede fædrelandsforsvarere, man lod os kampere i det grønne, fik vi en mistanke om, da den sidste af »Løven«s og »Flagermusen«s stamgæster for længst havde nynnnet sig i søvn i vor midte, og man dog stadig lod os blive i muddergrøften, skønt det nu begyndte ikke blot at skumre, men også at regne – et luftangreb, mod hvilket armbindet kun ydede os en middelmådig beskyttelse. Man viste vore knurrende maver det hensyn at omdele nogle konserverdåser, som vi åbnede med, hvad vi havde i lommerne af penneknive og neglerensere, og hvis indhold – en ubestemmelig, bævrende, brun, kold masse – vi så med glubske fingre stuvede ind i ansigtet. Dette var mit første møde med den senere så navnkundige danske krigsgullasch, der skulle komme til at berede manganen gæv tysk feltgrå en uforudset heltedød. Først kl. 9 blev vi – dygtig gennemblødte – kommanderet frem for at marchere i kvarter, thi først på dette tidspunkt – tretten timer efter, at vi gav møde på kasernen – var det lykkedes de militære autoriteter at finde ud af, hvor pokker de skulle få os indkvarteret. Det blev for mit vedkommende hos en gårdejer med det gode hollandske navn Adrian Geertsen, hos hvem et halvt hundrede af os fik anvist til soveplads et høloft med en glug åben i hver vindretning og til sengetøj den forhåndenværende halm, der lige knebent nok kunne forslå til et par heste: det blev ca. to halmstrå pr. mand. Rystende af kulde i vort dyngvåde sommertøj lå vi og klamrede os til hverandre som druknende for dog at oparbejde et minimum af kollektiv livsvarme. Det var med temmelig hæse røster, man næste dag kl. 6 udvekslede morgenhilsener på gårdspladsen, hvor vi efter et hovedbad ved vandposten fik kaffen serveret af en brilliant bedstemor, for hvem det ikke var noget epokegørende at skulle lave kaffe til et halvt hundrede soldater: »Det er jeg da vant til; vi havde jo også indkvartering i fireogtres«, sagde hun, som andre ville sige »i forfjor«.

Opstrammede af morgendrikken glemte vi gårsdagens mod-

løshed og hengav os til glade gisninger om, hvilke bedrifter den nye dag – vor første dag i felten – ville give os lejlighed til at øve. Ak, det viste sig snart, at man havde tiltænkt os alle de mest usympatiske hverv. Nogle blev sat til at trampe øens fineste kålhaver ned under påskud af at flette pigtrådshegn – andre, deriblandt jeg, til at fælde en række hundredårige piletræer nede langs strandvejen. Jeg medbragte til dette hverv en lille infanterihåndøkse, med hvilken jeg lige akkurat var i stand til at kilde lidt bark af den største stamme, som jeg derfor hurtigt besluttede mig til at frede:

*Det gamle træ,
o lad det stå ...*

Også af rent strategiske grunde forekom træet mig værd at bevare: thi hvorfor gøre en mulig fjende landgangen på dette flade eiland yderligere let, ræsonnerede jeg, ved at berøve os selv den smule dækning en tyk træstamme kunne yde os. Men i den øverstkommanderendes øjne var Amagers medfødte fladhed åbenbart ikke tilstrækkelig. Han var en ikke gammel, men temmelig *altmodisch* udseende kaptajn med ubestemte mindelser om portrætter af militærpersoner fra treårskrigen i sit store kindskæggede ansigt. Han havde holdt en velkomsttale til os, i hvilken han hjerteligt kaldte os »folk« og kønt påkaldte både Gud, kongen og fædrelandet. Det eneste ved ham, der ikke var i Biedermeyerstil, var den – dog let brugte – Fordvogn, i hvilken han utrættelig snurrede rundt på den ø, der var blevet ham underlagt, for at overvåge, at den til gavns fik fædrelandskærligheden at føle.

Jeg havde ikke vanskeligt ved at overtale et par af mine kammerater til at tiltræde min anskuelse om foreneligheden af naturfredning og krigskunst og det fornuftige i at opsøge et venligt udseende lille fiskerhus i nærheden, hvor konen muligvis ville være villig til at sælge os en kop kaffe. Da vi nærmede os huset, hørte vi en munter snakken derinde, som røbede, at

vi ikke var alene om den gode idé. Men da vi trådte ind i stuen, forstummede straks passieren imellem de regulære infanterister, der var kommet os i forkøbet. De stirrede måbende på vor ejendommelige mundering og gav sig så til at spørge med stemmer, hvori man sporede lige mange dele mistæksomhed og ringeagt: »Hva' er I for no'en? I er da vel ikke frivillige?« Skønt vi energisk afviste denne ærerørige insinuation, vandt vi dog ikke deres tillid; dertil så vi *for* besynderlige ud. Konen skænkede flittigt af kaffekanden, men fældede en tåre i hver kop. Hun så så sønderknust ud, som var vi ikke hendes fædrelands forsvarere, men fjendtlige okkupations-tropper. På min deltagende forespørgsel forklarede hun, at kaptajnen med bakkenbarterne og Fordbilen lige havde gjort holdt foran huset og beordret, at det næste morgen blev sprængt i luften med dynamit ...

Ilde til mode ved denne slet motiverede gevaltighed drev jeg ensomt ned i strandkanten, hvor jeg for at sunde mig lagde mig til rette med en pibe tobak. Det var vidunderligt stille. Foran mig det himmelblå Øresund uden en eneste sejler, og over mig den øresundsblå himmel uden en eneste sky. Og ud over mig selv tilsyneladende ikke et eneste menneske! Men med ét forekom det mig, at jeg hørte nogen nærme sig. Jeg så mig om: ganske rigtigt, der kom stilende lige hen imod mig en ung kornet, som ved morgenmønstringen havde gjort et vist indtryk på mig ved sit ansigts martialske barskhed. Jeg følte mig grebet på fersk gerning eller rettere i fersk uvirksomhed og forudså, at jeg uvægerligt ville blive stillet for en krigsret. Men hvad så! Jeg havde mit defensorat i orden: på en ø, hvor alt opretstående skulle nedlægges, ville jeg ikke gerne vække anstød ved at stå op ... Nu standsede kornetten foran mig. »De dér,« sagde han i en truende tone. »Javel«, svarede jeg så høfligt, som det lader sig gøre med en pibe i munden. Samtidig markerede jeg yderligere min imødekommethed ved at lægge mig om på siden, så jeg mødte hans blik. Det var

strengt inkvisitorisk som den tone, hvori han nu udspurgte mig:

»De var før inde i det hus derhenne?«

»Ja vel.«

»Hvad var De der efter?«

»For at få en kop kaffe.«

»Er der mere kaffe.«

»Ja, masser.«

»Tak.«

Stadig lige dyster marcherede kornetten hen til fiskerhytten og ind ad døren for aldrig mere at vise sig, i hvert fald inden for mit synsfelt. Undertiden i meget ledige øjeblikke har senere den tanke strejft mit sind, at hvis han ved en hændelig fejltagelse er blevet sprængt i luften sammen med huset, så var det egentlig synd for hans fine skræddersyede uniform med de nydelige sorte silkelidser.

Da jeg begyndte at længes efter et måltid middagsmad, drev jeg hjem til gården, hvor jeg fandt kokken i travl virksomhed. Han var i færd med at koge gule ærter i den mægtige, indmurede vaskekedel, hvor et par århundreder igennem de vekslende Adrian Geertsens'er og Geert Adriansens'ers skidentøj var blevet kogt. Dåser med kødkonserves varmede han på den enkle måde, at han – plump! – hev dem ud i ærtesuppen med de giftigt grønne og røde papiretiketter på, som langsomt løsnede sig og kogte ud i det frådende gule hav.

Jeg valgte at spise for egen regning på traktørstedet Kastruplund, hvor frikadellerne i hvert fald havde den fordel, at jeg ikke havde bivånet deres tilblivelse. Efter frikadellerne to flasker citronsodavand. Åben og ærlig udskænkning af whisky til soldaterne var nemlig forbudt, hvorfor den brave vært var nødt til at gå den omvej at camouflere whiskyen med denne afholdsdrik, hvis farve faldt nogenlunde sammen med dens egen. På hjemvejen mødte jeg en lokal landsbyskønhed, der

fremkom med en frimodig opfordring. Da jeg afslog den, svarede hun: »Skidt, så går jeg ned på stranden; der er *rigtige* infanterister« ...

Endnu en iskold nat med ét halmstrå til madras og ét til dyne, endnu en lang ørkesløs dag med et ironisk strålende solskin, endnu en nat. Så var jeg helbredt for alle militære storhedsdrømme, men til gengæld behæftet med en anden svagheit, der ikke var mindre latterlig: jeg havde som følge af den natlige gennemtræk på høløftet pådraget mig en opsigtsvækkende tandbyld i venstre side af mit i forvejen ikke alt for symmetriske ansigt. »Meld Dem hellere hos lægen,« sagde korporalen; lægen sagde: »Tag ind til Deres tandlæge.« Kun en krigsfange, der efter en flerårig internering i fjendeland omsider genser sin hjemstavn, kan tænkes at føle noget i retning af, hvad jeg følte, da jeg igen sad i en linje 2, i åben bivogn *en route* for Rådhuspladsen. Også kun en sådan passager kunne tillade sig at se ud, som jeg så ud i mit nu ganske krøllede og plettede sommertøj med armbind, kasket, tre dages skæg og kindbyld – en åbenbaring fra en fornedrelsens verden, som jeg svor på aldrig mere at ville gå helt til grunde i.

»De forstår,« sagde jeg til min tandlæge, »hvad det drejer sig om er, at De stiller smerten, men uden at spolere bylden. Husk, jeg har erhvervet den i aktiv tjeneste i verdenskrigen på Amager. Tag min kasket, ja selv mit armbind, men skån denne byld.«

»Jeg forstår,« sagde tandlægen, idet han sprøjtede en bedøvende væske ind i den hovne gumme, »jeg forstår, at den er en fin dæksmand« ...

Det var en taktløs bemærkning, men det var sandheden. Indtil videre kunne jeg nu hver morgen uantastet begive mig til stationen og dampe af sted til København; enhver kunne se på mig, at det ikke var for min fornøjelses skyld, men fordi jeg skulle til tandlægen. Mit første daglige ærinde i byen gjaldt mit kontor på *Politiken's* redaktion, hvor jeg gennede

mit armbind ned i en skrivebordsskuffe og ombyttede min kasket med en blød filthat for så dagen igennem at være civil med de civile, at gå på bibliotek og på kafé, at tilbringe et par timer i mit kære studereværelse på Mariendalsvej og et par i Allégade hos Helge Rode.

Dog i dennes selskab følte jeg mig altid en kende skamfuld over at være en så mangelfuld helt. Hans respekt for militærvæsenet var efter krigsudbruddet lige så absolut, som han personlig var absolut militærfri. Purrende sig i de høje lokker gik han op og ned ad gulvet i sin havestue med lange, tapre skridt, afsyngende »Tipperary«, navnlig den første linje. Han var i sin private løbegrav en *chevalier sans peur et sans reproche*, hos hvem en soldat af min menneskeligt svagere type ingen sympati kunne hente sig. Da jeg en dag spagfærdigt ytrede nogen utilfredshed med hver aften at skulle rejse ud til gård-ejer Geertsens høløft, svarede han med iskold ubønhørighed: »De må jo gøre Deres pligt« ... Pligt! Jeg kan endnu høre i'et i dette ord, sagt med Helge Rodes pointerede betoning, bryde havestuens stemning af fredlyst stilhed med en hvislen som af en forvildet granatsplint. Min pligt! Som om det fornedrende ved min situation ikke netop var, at man havde indkaldt mig i fædrelandets navn uden at have fornuftigere pligter at pålægge mig end den at sove i gennemtræk, indhyllt i to halmstrå! Irriteret af Rodes heroisme på mine vegne besluttede jeg med en kraftanstrengelse at frigøre mig definitivt for alle mine militære insignier: kasketten, armbindet og den præserverede tandbyld, som nu havde gjort god nytte i en uges tid, men næppe kunne skaffe mig frit lejde i det uendelige. Jeg gik ind i en kiosk, greb telefonen og forlangte krigsministeriet, hvor jeg spurgte efter ministeren selv og straks fik ham: »Det er forfatteren Kai Friis Møller, jeg ville meget gerne have lov til at tale et øjeblik med ministeren om et militært anliggende.«

– »Med fornøjelse,« svarede P. Munch, »men desværre står jeg med tøjet på og skal lige ud ad døren. Kunne De ikke se hjem til mig i aften, f. eks. kl. 7?« Jeg accepterede beredvilligt det venlige forslag, opstemt ved så hurtigt at få lejlighed til at forebringe mine besværligheder på rette sted. Men ville det føre til noget? Jeg havde kun en gang tidligere truffet Munch, og om dette møde bevarede jeg en noget bitter erindring. Det var dengang, han sammen med Poul Levin redigerede måneds-skriftet *Det ny Aarhundrede*. Levin havde antaget et digt af mig på nogle og tyve sekslinjede strofer, for hvilket jeg oppebar en anvisning på – 10 kr. Da jeg beklagede mig over det uforholdsmæssigt beskedne honorar, erklærede den lille doktor, at han syntes selv, det var skandaløst – »men De ved, jeg er jo ikke eneredaktør – og det var mig umuligt at få Munch til at rykke ud med en øre mere.« Jeg op til Munch, som ligeledes erklærede, at han fandt honoraret skandaløst – »men De ved, jeg er jo ikke eneredaktør – og det var mig umuligt at vriste en øre mere ud af Levin« ...

Memorerende hin forstemmende oplevelse begav jeg mig ved syvtiden ud til *Det ny Aarhundrede's* fhv. redaktør uden synderlig tillid til, at min nye mission hos denne machiavellistiske statsmand skulle lykkes bedre end den forrige. Men den lykkedes. Da jeg i få, udvalgte ord havde beskrevet, hvilken tragikomisk rolle vi tre, fire hundrede utrænede arbejdssoldater spillede på det i forvejen tilstrækkeligt krigshærgede Amager, svarede ministeren: »Jeg skulle egentlig være rejst til Jylland i morgen på en inspektionstur, men det opsætter jeg så og tager først ud på Amager. Når forholdene dernede er sådan, kan jeg love Dem, at De skal blive hjemsendt med det allerførste.«

Dette løfte fyldte mig med en sejrslust, der steg mig i den grad til hovede, at jeg besluttede endnu samme aften at tage et forskud på den forjættede frihed og sove i min egen gode seng i stedet for gårdejer Geertsens tynde langhalm. Jeg våg-

nede så sent næste morgen, at jeg måtte rekvirere en bil ud til Amagerbanen – og ikke engang turde give mig tid til at standse ved *Politiken* for at ombytte min bløde filthat med soldaterkasketten. Jeg nåede stationen i samme øjeblik, som toget var kørt. Der var ikke ande at gøre end bede chaufføren fortsætte med fuld fart direkte til Kastrup. Jeg fandt Adrian Geertsens gård øde og forladt og spankede da hen ad landevejen i håb om at støde på min deling. Amager er en flad ø, men den morgen opdagede jeg, at den dog besidder en enkelt bakke. Jeg opdagede det desto værre først, da jeg befandt mig på toppen af dette højdedrag og så alle arbejdssoldaterne opstillede til mønstring ved dets fod. Der stod jeg, pinligt civil, med blød hat på hovedet og dampende på en cigar i paprør. Der var intet tilbage og muligt, jeg måtte stige ned fra min ophøjede position og forsøge at stille mig ind i geledet så ubemærket som muligt. Under nedstigningen mærkede jeg hurtigt, at om ubemærkethed blev der ikke tale. Jeg så seks hundrede øjne spændt rettede imod mig – deraf fire officersøjne. Med en uskyldig mine tog jeg opstilling for enden af bageste geled, idet jeg diskret tog cigaren ud af munden; hatten måtte jeg lade blive siddende, hvor den sad. »Du er tosset,« hviskede min sidemand. »Ikke spor,« beroligede jeg ham. I det samme blev jeg kaldt frem foran fronten. Der var ikke megen plads. Jeg kom til at stå foran min kaptajn med ét ben nede i grøften og det andet på grøftekant, idet jeg hvilede min venstre albue på knæet, hvorved cigaren i paprør, som jeg havde i den dertil hørende hånd, kom til at ose blidt op i synet på min høje overordnede.

»Hvor i alverden kommer De fra, mand?«

»Hjemmefra, hr. kaptajn.«

»Hjemmefra? Hvad vil det sige? Har De ikke været i kvarter i nat?«

»Næ, åbenbart ikke« ...

»Men jeg forstår ikke ...«

»Det er da ellers let forståeligt, at man foretrækker at sove hjemme fremfor herude, sådan som vi ligger« ...

»De må stå ret, når De taler til mig.«

Jeg trak mit venstre ben ned til det andet i grøften og præsenterede cigar. Den anden, barskere officer var imidlertid stødt til og overtog forhøret.

»Hvor var De henne i går aftes?«

»Jeg var ude.«

»Hvorude?«

»Ude hos Munch.«

»Hvad for en Munch?«

»Krigsministeren.«

»Krigsministeren? ... Hvad var De dér efter?«

»For at klage.«

Uro og indbyrdes konference mellem officererne. Derefter ordren:

»Træd an i geledet. Så skal De senere blive forhørt nærmere.«

»Tak,« sagde jeg og klatrede op af grøften og tog stilling på fløjen. »Du er tosset,« sagde min sidemand igen. »Ja, men ikke meget,« beroligede jeg ham atter.

Om eftermiddagen blev jeg kaldt frem for øverstkommanderende, der i milde vendinger bebrejdede mig min ureglermenterede optræden. Det var uheldigt, mente han, at netop et dannet menneske som jeg afgav et sådant eksempel for de mange tvivlsomme elementer i arbejdstropperne. Imidlertid skulle jeg slippe med denne advarsel, da han jo ikke kunne anse mig for nogen egentlig militærperson. »Det synes jeg heller ikke,« sagde jeg føjeligt og kunne så træde af for at hengive mig til min filosofiske tobaksrygning i strandkanten.

Da jeg kom hjem i kvarter, styrtede kammeraterne mig i møde: »Har du hørt det? Vi skal alle hjem på søndag! Krigsministeren har været herude sammen med general Gørtz. Han standsede os og sagde: »Ja ja, nu kan De glæde Dem: på søn-

dag bliver De hjemsendt. Ikke sandt, hr. general?« Og »ja vel, hr. minister,« sagde generalen. Den er vel nok morderlig fin« ...

Det var fredag aften. En glædesaften, hvor der gik et stort svind i Kastruplunds lager af forstærket citronvand. Men lørdag morgen blev vi pinligt overrasket. Man purrede os ud kl. 5, en time før sædvanligt. Hvorfor? Jo, vi skulle ikklædes ... Iklædes? Når vi skulle hjemsendes næste dag? Havde Munch monstro opgivet hjemsendelsen, eller hvad i al verden var meningen? Ja, det vidste korporalen ikke, men ikklædes skulle vi. Og ikklædt blev vi. I hvide drejlsjakker, som en kvartermester spildte hele sin formiddag med at lade os prøve, en for en, i en nærliggende lade, skønt det øsregnede, så vi dog ikke kunne få brug for dem den dag. Det måtte altså være på længere sigt! Modløse bar vi vore drejlsjakker hjem på høløftet, forvissede om, at Munch havde ædt hjemsendelsesordren i sig igen. Men den stod ved magt. Det var netop derfor, vi i huj og hast havde fået de ildevarslenende drejlsjakker udleveret, for så havde intendanturen sine papirer i orden: nu kunne vi da umuligt påstå ude i den civile verden, at vi ikke havde været ikklædt!

Søndag morgen: mønstring af arbejdstropperne i hovedkvarteret, hvor man overrasker os med at ville udbetale os penge »for slid på klæder« – og navnlig ved at anslå dette slid til 2 kr. 20 øre pr. mand ... Kun de herrer prinser fra fælleden, der overhovedet intet tøj havde på, erklærer sig tilfredse med beløbet, som de hurtigt omregner i små sorte. Da det viser sig, at man i hovedkvarteret ikke har mindre penge end tikronesedler, må der sendes cyklende ordonnanser øen rundt efter småmønt. Udbetalingen varer på den måde nogle timer. Derefter følger afleveringen af de dagen før udleverede drejlsjakker, der i virkeligheden kun er udlånt os af det lokale infanteri. Kasketterne derimod skal til vor skuffelse afleveres, hvor vi fik dem, på ingeniørkasernen i Hellerup – og dér skal man værsgo marchere ud! Den øverstkommanderende med

ansigtet fra senest fireogtres holder sin dermed overensstemmende tale om Gud, kongen og fædrelandet og så »farvel for denne gang, folk« – og af sted marcherer vi. For mit vedkommende dog ikke videre langt: med sine ligeligt krøllede og plettede, men ellers vildt uensartede civile habitter vakte vort kompagni en så munter opsigt på Amager Landevej, at jeg ikke turde imødesee spidsrodsturen igennem den indre by. Beslutningsomt meldte jeg mig hos korporalen med den triste oplysning, at jeg havde fået et væmmeligt hold og ikke længere var marchdygtig. »Tag så hellere sporvognen,« var han deltagende nok til at svare. En times tid senere så jeg fra Glaciskaféens balkon, hvor jeg sad hyggeligt med en kop civil kaffe, mine kammerater komme marcherende: hvor så de ud! Jeg vinkede opmuntrende til den, men de må have misforstået mit venlige sindelag, i hvert fald truede de ad mig med knyttede næver. »Det utaknemmelige rak,« mediterede jeg vemodigt, idet jeg lænede mig tilbage i stolen og tændte en cigar: »det har man for at have skaffet dem hjemsendt« ...

Ti minutter efter brød jeg op for at nå rettidigt ud til kaserne. Sporvognen passerede min bataillon, som jeg denne gang ikke værdigede et blik. Da den omsider indfandt sig svedig og støvet i kaserneporten, var jeg stadig meget distant; kun enkelte af dem, der havde stået mig nærmest i felten, opnåede at få foretræde for mig. De bekendte, at mit pludselige sygdomstilfælde var blevet efterfulgt af adskillige andre, som korporalen, det bæst, imidlertid havde lét ad med den kyniske bemærkning, at »det nummer kan kun laves én gang« ...

Tre år efter hændte det mig ved et velgørenhedsbal i Angleterres palmehave, at en høj og bred herre stillede sig op foran mig og så på mig med et venligt mønstrende blik. Hans noget umoderne ansigt med lidt fantasiskæg her og der forekom mig mærkelig bekendt, uden at jeg kunne huske, hvorfra. »Undskyld,« sagde manden, »er det ikke hr. Kai Friis Møller?«, og

da jeg indrømmede det: »Kan De ikke huske mig? kaptajn S.?« ... Minsandten, om det ikke var den øverstkommanderende fra Amager. Min åbenlyse rørelse over gensynet gjorde ham frimodig: »Ja, det er skam længe siden! Den lavede De godt i 1914! Den lavede De godt! Jeg er der stadig! Vil De tænke Dem, jeg er stadig på Amager« ...

Jeg tænkte mig lynsnart, hvad det ville sige dag ud og dag ind at trille rundt i den gamle og nu tre år ældre Fordvogn på den efterhånden fuldkomment tromlede ø, hvor der ikke længer var så meget som et piletræ at fælde, en kålhave at lægge øde, et fiskerhus at sprænge i luften – og med oprigtig deltaelse udbrød jeg: »Nej, det siger De ikke!«

»Jo,« bedyrede han, »jeg er der stadig. Tjener, serverer De her? To whisky! Jeg er der stadig! Men De lavede den godt...«